

MYcÖRvZšžx evsjvž`žki msweavb, cÖ—vebv Ges gvZ...fvlv

wePvicwZ †gvt Avkivdzj Kvgvj
nvBžKvU© wefvM, evsjvž`k mycÖxg †KvU©|

evsjvž`k ivžó<sup>a</sup>i Af~`q Ges msweavb cÖYqb : kvmbZžšž, msweavb GKwU RvwZi cweĹ `wjj| msweavžb GKUv RvwZi Avkv Ges AvKv•Lv cÖwZdwjZ nq| msweavžb GKwU RvwZi AwaKvi Ges KZ©e` wbž`©k Kžij ev½vwj RvwZi Avkv Ges AvKv•Lv Ges fweĹZ cÖZ`vkv Avgvž`i GB cweĹ msweavžb cÖwZdwjZ nžqžQ| ev½vjx RvwZ žži AvLž žži BwZnm wjžLwQj| 1947 mvžji 14B AvM÷ Z\_vKw\_Z ^vaxbZvi ci †žK ev½vjx RvwZ žži AwaKvi mžúžK© msMÖvg KžiwQj| cvwK—vžbi Awažb ev½vjx RvwZ hZw`b wQj, hZ ermi wQj, cÖwZwU w`b, cÖwZwU ermi wQj Avgvž`i i³v³ BwZnvžmi GK GKwU Aa`vq| AwaKvi cÖwZđvi msMÖvžgi GK GKwU c,,đv| ev½vjx RvwZ Avž`vjb KžiwQj A_©%bwZK gyw³i Rb`, A\_©%bwZK AwaKvi cÖwZđvi Rb` ev½vjx RvwZ Avž`vjb KžiwQj G †žki fvlv, K...wó Ges ms`...wZ Av`vq Ges cÖwZđvi Rb`| msMÖvg KžiwQj evsjv fvlv ev½vjx RvZxqZvev` cÖwZđvi|

evsjvž`žki BwZnm eū kZvāxi BwZnm| AvR †žK 260 eQi c~že© cjkxi Avg evMvžb ev½vjxiv žži ^vaxbZv nvwižqwQj B÷ BwŪqv †Kvžúvbx bvgK GKwU e,,wUk †Kvžúvbx Kžiq| AZtci ev½vjx RvwZ wØZxq ev žvi ^vaxbZv nvivq 1947 mvžj cvwK—vbx kvmžKi Kžiq|

Aežkžl me©Kvžji me©žkÖđ ev½vjx RvwZi RbK e½eÜz †kL gywRei ingvb Gi †bZ...žž 1947 mvž †žK ev½vjx RvwZ žvi AwaKvi Av`vžqi wbwgžĒ msMÖvg žž Kžij ev½vjxi gžb ^vwaKvi †PZbv I ^vaxbZvi ^žcœi exR eyžb w`žqwQžb nvRvi eQžii †kÖđ ev½vwj RvwZi wcZv e½eÜz †kL gywReyi ingvb| žuvi `~i`kox fvebv, AmvaviY ivR%bwZK cÖÁv, Ab`vb` mvsMVwbK `ŋžv I Amxg mvnm GB civaxb| RvwžžK AvZžmžPbZvq `xž Kži GK HžK`, GK AwfcÖvžq wgwjZ KžiwQžb| 1947 mvžji †mžPž<sup>h</sup>i gvžmi 7 žvwižL wZwb w`i, APĀj Kžú †NviYv KžiwQžb evsjv fvlvžK c~e© cvwK—vžbi wkŋvi evnb I AvBb Av`vžži fvlv Kiv nDK (evsjvž`k AvBb mwgwZ KZ...©K cÖKvwkZ D`P D`vžžZ evsjv fvlvi e`envi-cÖžqvRbxqZv I mxgve×Zv eBžZ fvlv ^mwbK I wmwbi G`vWžfžKv Rbve MvRxDj nK ežžQb)| HwZnvwmK 1952 mvžji ivó^afvlv Avž`vžbi ga` w`žq †h ^vwaKvi Džbž NžUwQj, žvi cž wZwb 1954 mvžji hy<sup>3</sup> d«U, 1958 mvžji AvBqye Lvžbi mvgwiK kvmbweživax Avž`vjb, 1962 mvžji nvgy`yi ingvb wkŋv Kwgkb Avž`vjb, 1966 mvžji Qq `dv (cž hy<sup>3</sup> nžqwQj QvĹ Rbžvi 11 `dv) Ges 1969 mvžji MYAfz`İvbmwewfboe Avž`vjb nžq mžú^amviwZ KžiwQžb ^vaxbZv msMÖvg Aewa|

evsjvž`k kvmbZvšžK wfwĒ iwPZ nžqwQj 1971 mvžji 10B GwcÖj| KviY GB 10B GwcÖj gywRebM miKvi The Proclamation of Independence Z\_v ^vaxbZvi †NviYvcĹ Rvix Kžib| [MYcÖRvZšžx evsjvž`žki msweavb (me©žkl msžkvabx mn gyw`az,

GwcÖj, 2016) Gi cvZv 78]] GB ^vaxbZvi †NvIYvcÍwUB evsjv`tki cÖ\_g Aš— eZ©xKvjxb msweavb| A\_@vr Ö^vaxbZvi †NvIYvcÍÖ ev The Proclamation of Independence evsjv`tki cÖ_g mvsweavwbK `wjjl ^vaxbZvi †NvIYvcÍ Øviv cÖewZ©Z mvsweavwbK KvVv†gv ev constitutional framework Abyhvqx ivó^cwZ GKKfvte mKj ivó^x ¶lgZvi AwaKvix wQ†jb|

AZtci 17B GwcÖj, 1971 ^vaxb evsjv`k miKvi MwVZ nq| evsjv`tki mvto mvZ †KvwU gvbyl Zv†`i wbe@vwPZ cÖwZwbwa†`i gva`†g ^vaxbZv msMÖvg cwiPvjbv K†i| evsjv`tki RbMY evOvjx RvwZi Aw—Z; I gh©v`v i¶vi Rb` RvwZi wcZv e½eÜz †kL gywReyi ingv†bi D`vË Avn¶v†b ^Ztù~Z© mvov †`q Ges 9 (bq) gv†mi exiZic~Y© ^vaxbZv hy†x AskMÖnY K†i m†e©v”P Z`v†Mi wewbg†q 1971 mv†ji 16B wW†m^i P~ovš— weRq AR©b K†i|

AZtci ivó^cwZ e½eÜz †kL gywReyi ingvb 10 Rvbyqvix 1972 cwK—vbx KvivMvi †_†K cÖ_†g jÜb I c†i bqvw`j-x n†q ^†`k cÖZ`veZ©†bi ci w`bB ÔA`vqx msweavb Av†`k, 1972Ö bv†gi GKwU AvBb Rvix K†ib, hv evsjv`tki mvsweavwbK BwZnv†m GK bZzb hvÍv| G AvBb †`†k msm`xq miKvi e`e`v cÖeZ©b K†i| Bnv evsjv`tki wØZxq Aš—eZ©xKvjxb msweavb| 1972 mv†ji 16B wW†m^i ch©š— GB A`vqx msweavb Av†`k ÔkvmbZš¿Ö ev ÔmsweavbÖ wn†m†e KvR K†i†Q| A_@vr evsjv`tki msweavb iwPZ nlqvi c~e© ch©š— ^vaxbZvi †NvIYvcÍ ev The Proclamation of Independence Ges A`vqx msweavb Av†`k, 1972 msweav†bi `vb `Lj K†iwQj|

AZtci evsjv`tki Rb` GKwU `vqx kvmbZš¿ iPbvi D†í†k” 1972 mv†ji 22†k gvP© evsjv`tki ivó^cwZ The Constituent Assembly of Bangladesh Order, 1972 Rvwi K†ib, hvi Aby†”Q` 7-G ejv nq “The Assembly shall frame a Constitution for the Republic.” A\_@vr msweavb cÖYq†bi †¶†Í evsjv`tki MYcwil` (Constituent Assembly of Bangladesh) me©gq ¶lgZvi AwaKvix Z_v P~ovš— KZ...©c¶ wQj|

^uxKvi 14B wW†m^i 1972 ZvwiL ch©š— MYcwil†`i ^eVK g~jZex K†ib| 12B A†±vei †\_†K 15B wW†m^i, 1972 ch©š— we`Z...Z wØZxq Awa†ek†b MYcwil†` msweavb cÖYq†bi `vwqZ; m^úbœ K†i| cÖK...Zc†¶ 4Vv b†f^i Zvwi†LB MYcwil†` msweavb M,,nxZ nq| H w`†bi ci 14B wW†m^i ch©š— ^eVK g~jZex n†q hvq| 14 I 15B wW†m^i Zvwi†L AbywôZ ^eVK `yBwU†Z m`m`e,,` n—wjlZ msweav†b ^v¶i K†ib| c†ii w`b A\_@vr 1972 mv†ji 16B wW†m^i Zvwi†L MYcÖRvZš¿x evsjv`tki msweavb cÖeZ©b nq|

c,,w_exi BwZnv†m GKwU RvwZ GZ ZvovZvwo msMÖv†gi gva`†g †`k†K gy³ I ^vaxb Ki†Z cv†i bvB| GKgvÍ evOvjx RvwZi c†¶ Zv m^†e n†q†Q| Avil we`šqKi nj GKUv i¶¶qx msMÖv†gi ci GZ Aí mg†q Z\_v gvÍ bq gv†mi g†a” RvwZ†K GKwU msweavb Dcnvi †`lqv ev½vjx RvwZi Rb` †MŠ††ei AR©b|

4Vv bžfš^i, 1972 MYcwilž`i mš`k ^evžK RvwZi RbK e½eÜz žKL gywReyi ingvb (ZrKvjxb cÖavbgšžx) Gi e³e` AZš— Zvrch©c~Y© Ges „i“Zjc~Y©| e`vwióvi žgv Avãj nvwjg Gi msKjb I mšúv`bvq evsjvž`k MYcwil` weZK© eBžqi cvZv 959 ž_žK „i“Zjc~Y© Ask wežkl D×...Z njt

Ò.... ... RvZxqZvevž`i wfwĚžZ ev½vjx RvwZ Suvwcžq cžowQj Pig giY-
msMÖvžgl RvZxqZvev` bv nžj žKvb RvwZ GwMžq žhžZ cvži bv| GB
g~jbxwZi Dci wfwĚ Kži Avgiv GwMžq wMžqwQ| Avgiv RvZxqZvevž`
wek|vm Kwil RvZxqZvevž`i AžbK msÁv AvžQ| AžbK Fwl, AžbK gblix,
AžbK eyw×Rrex, AžbK wkŕvve` AžbK iKg msÁv w`žqžQb| myZivs, G
mš^žÜ Avwg Avgvi bZzb msÁv bv-B w`jvg| Avwg řay ežžZ cvwi, Avwg
evsjvž`žki gvbyl, Avwg GKUv RvwZ|

GB žh RvZxqZvev`, žm mšúžK© Avwg GKUv K_v ežžZ PvB| fvlvB ejyb,
wkŕvB ejyb, mf`ZvB ejyb, Avi K...wóB ejyb-mKj wKQzi mž½ GKUv
wRwbm ižqžQ| žmUv nj Abyf~wZ| GB Abyf~wZ hw` bv _vžK, Zvnžj žKvb
RvwZ eo nžZ cvži bv Ges RvZxqZvev` AvmžZ cvži bv| AžbK RvwZ
`ywbqvq AvžQ, hviv wewfbœ fvlvš^x GK RvwZ nžqžQ| AžbK ž`k AvžQ,
GKB fvlv, GKB ag©, GKB mewKQz wbžq wewfbœ RvwZ Mžo DžVžQ-
Zviv GK RvwZžZ cwiYZ nžZ cvži bvB| RvZxqZvev` wbf©i Kži Abyf~wZi
Dci|

žm Rb` AvR ev½vjx RvwZ žh i³ŕqx msMÖvžgi gva`žg ^vaxbZv wbžqžQ,
hvi Dci wfwĚ Kži Avgiv ^vaxbZv wbžqwQ, hvi Dci wfwĚ Kži Avgiv
msMÖvg KžiwQ, žmB Abyf~wZ AvžQ ežžB AvRžK Avwg ev½vjx, Avgvi
ev½vjx RvZxqZvev`| Gi gž` hw` žKD AvRžK wØZxq žKvb cÖkœ Zžžž
Pvb, Zvnžj ZuvžK Avwg Abyživa Kie, žgžnievwb Kži Av_b wbžq žLjžeb
bv|"

MYcwilž` Avgvž`i msweavb M„nxZ nlqvi gva`žg ag© wbižcŕZvi Avžjvq fvlv wfwĚK
RvZxqZvevž`i Rbž nžqžQ| cÖ—vebv

Avgvž`i msweavžbi cÖ—vebv c„w\_exi Ab`Zg žkÖô cÖ—vebv| KviY
cuvPwU žQvU žQvU Abyž`Qž` gvĬ 21 jvBžb mgMÖ msweavžbi mvie`
Zžžj Avbv nžqžQ| žh me Av`k©žK mvgžb žižL Avgvž`i exi knx`MY
cÖvžYvrmM© KžižQb žmme Av`k© Z\_v RvZxqZvev`, mgvRZšž, MYZšž I
ag©wbižcŕZvi žm mKj Av`k© GB msweavžbi g~j bxwZ ^xKvi Kiv nq
evsjvž`žki RbMžYi AwfcÖvžqi Awfe`w³^ifc GB msweavžbi cÖvavb`
Aŕžbœ ivLv Ges Bnvi iŕY, mg_©b I wbivcĚvweavžbi A½xKvžii žNvIYv
ž`lqv nq|

wežk|i Ab`vb` msweavžbi cÖ—vebv nžZ Avgvž`i msweavžbi cÖ—vebv
e`wZžgag©x| žKbbv Avgvž`i msweavžbi ÔcÖ—vebvqÖ mgMÖ msweavžbi

`k©b Z\_v ivžóai jŕŕ-Džŕk" cÖwZdwjZ nžqžQ Ges žmB me jŕŕ AR©žbi Rb" wewfbœ PvwivŕK ^ewkó" ev w`Kmg~n ewY©Z nžqžQ| evsjvž`žki ^vaxbZv AR©b žKvb ^vfvweK cÖwμqvq nqwb; RbMžYi HwZnvwmK msMÖvžgi gvažg Zv AwR©Z nžqžQ| myZivs Avgv`i msweavžžK Ges Gi cÖ—vebvžžK cwic~Y©fvžte eySžž nž cÖ—vebvq Dwj-wLZ RvZxq gyw³i Rb" Avgvž`i ž HwZnvwmK msMÖvg žm mšúžžK© c~Y© Ávb ivLžž nžte Ges ž mKj gnvb Av`k© Avgvž`i exi RbMYžžK RvZxq gyw³ msMÖvžg AvZžwbžžqvM I exi knx`MYžžK cÖžYvrmM© Kižž DØy× KžiwQj žmB mKj gnvb Av`k©mg~nžžK Rvbžž nžte I Aš—ž ž aviY Kižž nžte| RbMžYi HwZnvwmK msMÖvg Ges Avgvž`i exi RbMY žhme gnvb Av`k©mg~nžžK aviY Kži RvZxq gyw³ msMÖvžg AvZžwbžžqvM KžiwQj žmme Av`k©mg~n mvgžž žžL msweavžžbi e`vL`v wežž--IY Ges Gi ž žKvb msžžkvab Kižž nžte|

msweavžžbi cÖ—vebvi cÖ_g c`vivq ejv nžqžQ, RvZxq gyw³i Rb" HwZnvwmK msMÖvg Ges cÖ—vebvq wØZxq c`vivq ejv nžqžQ ž mKj gnvb Av`k© Avgvž`i exi RbMYžžK RvZxq gyw³ msMÖvžg AvZžwbžžqvM I exi knx`w`MžžK cÖžYvrmM© Kwižž DØy× KwiqvWQj| myZivs GUv wbwØ©avq ejv hvq ž, msweavžžbi cÖ—vebv žhgb mgMÖ msweavžžbi `k©b, žZgwb ž mKj gnvb Av`k© Avgvž`i exi RbMYžžK RvZxq gyw³ msMÖvžg AvZžwbžžqvM Ges cÖvžYvrmM© Kižž DØy× KžiwQj žmB mKj Av`k©mg~n Ges RvZxq gyw³i Rb" HwZnvwmK msMÖvžg BwZnm nj cÖ—vebvi `k©b Z\_v cÖ—vebvi Ask Z\_v msweavžžbi Ask| Gi ž žžK žKvb wePž`wZ Pžžte bv| A_©vr RvZxq gyw³ msMÖvžgi BwZnm Z_v RvZxq gyw³ msMÖvžgi gnvb Av`k©mg~nžžK mvsNwl©Kfvžte msweavžžbi žKvb e`vL`v cÖ`vb Kiv hvžte bv ev AvBb cÖYqb Kiv hvžte bv|

msweavžžbi cÖ—vebvmn RvZxq gyw³i Rb" Avgvž`i ž HwZnvwmK msMÖvg Ges ž mKj gnvb Av`k© Avgvž`i exi RbMYžžK RvZxq gyw³ msMÖvžg AvZžwbžžqvM I exi knx`MYžžK cÖžYvrmM© Kižž DØy× KžiwQj žmB mKj gnvb Av`k©mg~n msiŕŕY Kižž nžte Ges Zv cwieZ©b Kiv hvžte bv| msweavžžbi cÖ—vebv Z\_v 72 Gi msweavžžbi ž cÖ—vebv Z\_v g~j ž cÖ—vebv Zv nj Avgvž`i msweavžžbi g~j KvVvžžgv| Avgvžž msweavb g~jžt `uvwožž AvžžQ GB cÖ—vebvi Dci ZvB GB g~j KvVvžžgv Z\_v cÖ—vebvi GKwU kã GKwU `vuwo Kgv| cvėvžžbv hvžte bv| KviY msweavžžbi cÖ—vebv mKj msžžhvRb, wežžqvRb Ges msžžkvažžbi Džžŕŕ©| (GWžžfvžžKU Avmv`y³vvgvb wmwŕKx I Ab`vb" ebgv evsjvž`k I Ab`vb" {24 weGjwU (wežžkl msL`v} (2016) cvZv-86, 87, 88, 91 c`viv 120})

ivó^afvlv

GKwU RvwZi gvZ...fvlv Zvi AvZžcwiPq| c,w_exi GKgvŕ RvwZ ev½vjx RvwZ| ž RvwžžK Zvi gyžLi fvlvq K_v ejvi AwaKvžži Rb" Z_v AvZžcwiPžžqi Rb" msMÖvg Kižž nžqžQ, i³ w`žž nžqžQ, Rxeb w`žž nžqžQ Ges msMÖvg Kižž nžqžQ| c,w_exi Avi žKvb RvwžžK Zvi gyžLi fvlvq Z_v gvZ...fvlvi `vexžž Rxeb w`žž nqwb, msMÖvg Kižž nqwb|

1947 mvj t_žK ev½vjx RvwZ fvlv Avž`vjžbi cw\_K...r me©Kvžji me©žkÖô evOvjx RvwZi wcZv e½eÜz žkL gywReyi ingvžbi žbZ...žZi fvlvi AwaKvi Av`vžqi wbwgžĚ msMÖvg ži“ Kžil ev½vjxi gžb ^vwaKvi žPZbv I ^vaxbZvi ^žcœi exR eyžb w`žqwQžjb nvRvi eQžii žkÖô evOvwj RvwZi wcZv e½eÜz žkL gywRei ingvb| Zuvi `~i`k©x fvebv, AmvaviY ivR%obwZK cÖÁv, Ab`vb` mvsMVwbK `ŕŕZv I Amxg mvnm GB civaxb RvwZžK AvZžmžPZbvq `xš Kži GžK HžK`, GK AwfcÖvžq wgwjZ KžiwQžj|

1947 mvžji žmžžžžž žvžmi 7 ZvwižL RvwZi wcZv e½eÜz žkL gywReyi ingvb w`i, APÁj KžÚ žNviYv KžiwQžjb Öevsjv fvlvžK c~e© cvwK—vžbi wkŕŕvi evnb I AvBb Av`vjžZi fvlv Kiv nDKÖ (fvlv ^mwbK I wmwvqj GWžfvžKU MvRxDj nK wjwLZ ÖD”PZI Av`vjžZ evsjv cÖPžbÖ bvgK eBžqi ÖAvživ K\_vÖ wkživbvžg wjwLZ gyLe` ž_žK DÖ„Z, hv evsjvž`k AvBb mwgwZ KZ...©K ÖD”P Av`vjžZ evsjv fvlvi e`envi, cÖžqvRbxq I mxgvežZvÓ kxl©K eBžqi 102 c„övq c~Y© gyw`aZ|)

1948 mvžj Z_vKw_Z cvwK—vžb hLb msweavb žck Kiv nq ZLb evsjv fvlvi Dci AvNvZ Avžm| AZtci 21 žk žde“qvix 1952, AZtci ivó“fvlv evsjvi `vexžZ cvwK—vwb kvmK žMvöxi cywjv evwnbxi ivBžžžž žžji mvgžb eyK žcžZ `uvwožq Avejv eiKZ, Aväy Reŕvi, iwdKzwšb Avnžg` Ges Aväym mvjvg wvžžž`i Rxeb DrmM© KžiwQžjb| fvlv knx` mvjvg, iwdK, eiKZ, Reŕvi Ges kwdDi ingvb mn AR<sup>a</sup> knxž`i žžž wewbgžq AwR©Z Avgvž`i gvZ...fvlv|

GKzk Avgvž`i žkLvq žh žKvb Ab`vžqi cÖwZev` Kiv| GKzk Avgvž`i žkLvq Ab`vžqi wei“žx cÖwZživa Mžo žZvjv| ZvB GKžžk žde“qvixi žk--vMvbt

žgvž`i Mie žgvž`i Avkv Av gwi evsjv fvlv

ivó“fvlv evsjv PvB

me©—žž evsjv fvlv Pvjy Kil

gvZ...fvlv nže wkŕŕvi evnb

AvBb Av`vjžZi fvlv nže evsjv|

RvwZi wcZv e½eÜz žkL gywRei ingvb ž`k ^vaxžbi c~že©B 1971 mvžji 15B žde“qvix evsjv GKvžWwgi GKžžki Abyöžžbi Džžvabx fvlžY `xš KžÚ žNvlbv KžiwQžjb,

Avwg žNviYv KivQ Avgvž`i nvžZ žhw`b ŕŕgZv Avmže žmw`b ž\_žKB ž`žki me©—žž evsjv fvlv Pvjy nže| evsjv fvlvi cwÜZiv cwifvlv ^Zvi Kižeb Zvicžž evsjv fvlv Pvjy nže, žm nže bv| cwifvlvwe`iv hZ Lywk MželYv Ki“b| Avgiv ŕŕgZv nvžZ žblqvi mž½ mž½ evsjv fvlv Pvjy Kži ž`e, žm evsjv hw` fžj nq, Zže fžjB Pvjy nže, cžž Zvi mžžkvab Kiv nže|

msweavb wej Džvcb cÖmž½ AvBb I msm`xq welqvejx Ges msweavb-cÖYqb gšžx W. Kvgj žnvžmb Zvi fvlžY ežž žh,

evsjv fvlvq Lmov msweavb žck KižZ žcžiwQ, G KviYI AvRžKi w`b Avgvž`i Rb` AZ`š— myžLi w`b| evsjv fvlvi BwZnvžml GUv `šžYxq NUbv| ivó“fvlv-

Avž`vjb Avgvž`i RvZxq gyw³-msMÖvžgi žh gnvb ce© iPbv KžiwQj, Zvi žhvM` cwiYwZ AvR NUj| evsjv fvlvq msweavb-iPbvi žžžž evsjv fvlvi wežklÁž`i wbžq MwVZ KwgwUi KvžQ žh mvníh` Avgiv žcžqwQ, Zv K...ZÁZvi mž½` ^xKvi KiwQ| GB KwgwUi m`m` wQžjb Rvnn½xbMi wekžwe`vžžqi DcvPvh© Aa`vcK ^mq` Avjx Avnmvb | evsjv GKvžWgxi gnvčwiPvjK W. gvhnvi`j Bmjvg Ges Gi Kbžfbvi wQžjb PÆMÖvg wekžwe`vžžqi evsjv wefvžMi cÖavb W. Avwbmy<sup>3</sup>4vgvb, whwb msweavb iPbvi KvžRi ži` žžK Avgvž`i mž½` RwoZ wQžjb|

ivó^afvlv Avž`vjb Avgvž`i RvZxq gyw³- msMÖvžgi m~Pbv KžiwQj| RvwZi wcZv RbMžYi wbKU ž`lq Zuvi cÖwZkÖ`wZ žžžLwQžjb| ZvBžZv Avgvž`i msweavb ivó<sup>a</sup>fvlv evsjv| evsjvž`k c„w_exi GKgvł ž`k; hvi msweavb evsjvq žjLv nžqžQ Ges hvi msweavžb ewY©Z ivó<sup>a</sup>fvlv GKwU Ges Zv nžjv evsjv fvlv| Rbž nžqžQ fvlv wfvĚK RvZxqZvevž`i| msweavžb Abyž`Q`-3 wbžžce AbywjLb nžjvt
ÔcÖRvZžžži ivó^a fvlv evsjvÖ

msweavžbi Abyž`Q` 3 žgvZvžek cÖRvZžžži ivó^afvlv evsjv| A_©vr GB evsjvž`k bvgK ivó<sup>a</sup>wUi ivó<sup>a</sup>fvlv evsjv| mycÖxg žKvU© GB cÖRvZžžži GKwU wefvM| myZivs GUv ejvi Ažcŕv ivžLbv žh, msweavb žgvZvžek mycÖxg žKvžU©i fvlv| Aek`B evsjv| msweavžb evsjv e`ZxZ Ab` žKvb fvlvi e`envi MYcÖRvZžžžx evsjvž`žki Rb` Džj-LbvB|

myZivs GUv wbx©avq ejv hvq; msweavb žgvZvžek MYcÖRvZžžžx evsjvž`žki ivó<sup>a</sup>fvlv GKgvł Ôevsjv fvlvÖ| msweavžbi wbž`©kbv Abyhvqx cÖRvZžžži mKj Kg© iaygvł evsjv fvlvq nžel msweavb žgvZvžek cÖRvZžžži wZbwU wefvM| AvBb wefvM, wbe©vnx wefvM Ges wePvi wefvM| msweavb žgvZvžek Dcživ³ wZbwU wefvžMiB GKgvł fvlv evsjv fvlv|

msweavžbi Abyž`Q`-7 žgvZvžek GB msweavb cÖRvZžžži mžecv`P AvBb| msvweavwbK c`vwaKvix mKj e`w<sup>3</sup>B GB gžg© kc\_ cvV Kžib žh, wZwb GB msweavžbi iŕY, mg\_©b | wbivcĚv weavb Kžib| Gi Ab`_v A_© msweavb f½` Kiv| myZivs GUv KvužPi gZ cwi`vvi žh, mycÖxg žKvžU©i wePviKiv evsjvq ivq wžžLb Zž Zv nžel žmB wePvicwZi kc_ f½` Ges msweavb f½`|

msweavžbi Abyž`Q` 11 žgvZvžek cÖRvZžžž nžel GKwU MYZžžž, žhLvžb žgšwjK gvbevwaKvi | ^vaxbZvi wbžqZv _vKžel, gvbemĚvi gh©v`v | g~žž` cÖwZ kÖxvževa wbdž nžel Av`vjZ mn cÖRvZžžži mKj Kg© evsjvq bv nžj RbMžYi žgšwjK gvbevwaKvi jswNZ nžZ eva`| msweavžbi Abyž`Q` 19 žgvZvžek mKj bvMwižKi Rb` myžhvžMi mgZv wbdž Kižž ivó<sup>a</sup> mžPó nžel| wKš` evsjvq ivq bv ž`lq A\_© nj bvMwižKi mgZvi wbdžZv Avi \_vžK bv| msweavžbi Abyž`Q` 23 žgvZvžek ivó<sup>a</sup> RbMžYi mvs`...wZK HwZn` | DĚivwaKvi iŕžYi Rb` e`e`v MÖnY Kižeb Ges RvZxq fvlv, mvwnZ` | wkíKjvmg~žni Ggb cwižcvlY | Dbœqžbi e`e`v MÖnY Kižeb, hvnvžZ

me©—žii RbMY RvZxq ms`...wZi Ae`vb ivLvi I AskMÖnY Kievi myžhvM jvf KižZ cvžib| evsjvq ivq cÖ`vb bv Kiž RvZxq fvlvi cwižcvlY I Dbœqb wKfvže nže?

msweavžbi Abyž`Q`-27 žgvZvžek mKj bvMwiK AvBžbi `„wóžZ mgvb Ges AvBžbi mgvb AvkÖqjvžfi AwaKvix| evsjvž`k mycÖxg žKvU© evsjv fvlvq ivq cÖ`vb bv Kži cwifvlv Z\_v weRvZxq fvlv BsžiRxžZ cÖ`vb Kivq, RbMY Zvi msweavb cÖ`È Dcž Dwj-wLZ Ab`Zg žgšwjK AwaKvi Z_v AvBžbi `„wóžZ mgvb Ges AvBžbi mgvb AvkÖqjvžfi AwaKvi ž\_žK ewÂZ nž`Qb| žh mycÖxg žKvU© msweavžb AwffveK wnmvže gvbyžli žgšwjK AwaKvi iŋlvq mžPó nžeb, žmB mycÖxg žKvU© wKbv evsjvq ivq I Avž`k cÖ`vb bv Kži wbžRivB RbMžYi žgšwjK AwaKvi nižYi KviY nž`Qb|

msweavžbi Abyž`Q` 31 žgvZvežK AvBžbi AvkÖqjvf Ges AvBbvbyhvqx I žKej AvBbvbyhvqx e`envjvf žh žKvb `vžb Ae`vbiZ cÖžZ`K bvMwižKi Ges mvgwqKfvže evsjvž`žk Ae`vbiZ Acivci e`wši Awež`Q` AwaKvi Ges wežklZt AvBbvbyhvqx e`ZxZ Ggb žKvb e`e`v MÖnY Kiv hvBže bv, hvnvžž žKvb e`wši Rxeb, `^vaxbZv, ž`n, mybvg ev mšúwÈi nwb NžU| evsjvž`žki RbMY Zvi msweavb mšZ AwaKvi Z_v AvBbvbyhvqx I žKej AvBbvbyhvqx e`envi jvžfi žh Awež`Q` AwaKvi Zv ž\_žK ewÂZ nž`Q| KviY evsjvq ivq I Avž`k cvlqv cÖžZ`K evOvwji Awfž`Q` AwaKvi Zv ž_žK evOvwjiv ewÂZ nž`Q Z\_v evOvwjiv msweavb Abyhvqx Z\_v AvBbvbyhvqx e`envi cvž`Q bv|

AvBžbi mycÖwZwôZ bxwZ nžjv Av`vjžZi fvlv nže mnR, mij, mvejxj I ževaMg`| A_©vr c„w_exi mKj ž`žki Av`vjZ-mij Ges mvaviY RbMžYi ževaMg` gvZ...fvlvq ivq cÖ`vb Kižeb, GUvB mycÖwZwôZ bxwZ| KwVb gvZ...fvlvq ivq žjLv žhLvžb wbi`rmvwnZ Kiv nq, žmLvžb weRvZxq BsžiRx fvlvq ev cwifvlvq ivq žjLv GK K\_vq AvBžbi wek|Rxbv mycÖwZwôZ bxwZi cwicš`x|

Av`vjZ I b`vqwePvi `ywU mvg\_©K| b`vqwePvi cÖwZôv e`ZxZ žKvb RvwZ gv\_v DuPz Kži `uvovžZ cvži bvB| 1215 L^axónžai 15B Ryb ZvwižL žNwvZ g`vMbv KvU©vq Džj-L AvžQt To no one shall wel sell justice, to no one shall we deny or delay it (Avgiv Kvživ KvžQ wePvi weμq Kie bv, wePvi wejw<sup>α</sup>Z Kie bv ev KvDžK wePvi nžZ ewÂZ Kižev bv)| 1215 wL<sup>a</sup>óvžã g`vMbv KvU©vi žNwvZ AvBžbi k|vkžZ bxwZ AvRI wek|e`vcx mKj Av`vjžZi AbymiY Kiv nq| evsjvž`žki 98 kZvsk RbMžYi gvžqi fvlv Z\_v gvZ...fvlv evsjv fvlv| žmLvžb weRvZxq cwifvlv BsžiRx fvlvq ivq cÖ`vb evsjvž`žki mvavib RbMYžK Zvž`i wePvi jvžfi AwaKvi ž_žK ewÂZ Kivi bvgvš—i| žKbbv wePvicÖv_©x hw` Av`vjžZi ivq I Avž`k Zvi ževaMg` gvZ...fvlvq bv cvq bv nq, Zže Zv Aek`B b`vqwePvžii cwicš`x|

ev½vjx RbMžYi UvKvq cwiPvwjZ wePvivjg Gi ivq I Avž`k ev½vjxi iž<sup>3</sup> AwR©Z gvZ...fvlv evsjv bv nžq weRvZxq BsžiRx fvlvq cÖ`È nž`Q| mvaviY RbMY žmB ivžqi gg©v\_© h\_vh\_fvže eySžZ cvži bv| žekxifvM žŋžÁ Až\_©i wewbgžq Avgvž`i mvaviY RbMYžK D³ifc weRvZxq BsžiRx fvlvq cÖ`È ivq I Avž`k ževSvi Rb` BsžiRx Rvbv

tjvžki kiYvcboe nžZ nql weRvZxq BsžRiRx fvlv cÖ`È ivq I Avž`žki Rb` mvavib RbMY cÖwZwbqZ cÖZvwiZ nž`Qb| RbMžYi wePvivjq, Avgvž`i mže@v”P Av`vjZ, evsjvž`k mycÖxg †KvU© G wm›vevž`i ^žZ`i gZ weRvZxq BsžRiRx fvlv †Pžc ežm AvžQ| AbwZvejž`^ GB wm›evž`i ^Z`žK AcmviY bv Kiv †Mžj RbMžYi †Kvb gyw³ †bB| RbMY ZvB GB RMr`j cv\_i Z\_v weRvZxq BsžRiRx fvlvq cÖ`È evsjvž`k mycÖxg †KvU© Gi ivq I Avž`k †jLvi Aemvb Pvq|

evsjvž`žki wePvi e`e`v evsjvž`žki RbMžYi Rb`| evsjvž`žki RbMžYi AvUvbeŸB kZvsk gvbyl evsjvq K_v ežj| wePvicÖv_©x RbMžYi †evaMg` fvlvq Av`vjžZi Kvh©µg cwiPvwjZ bv nžj, wePvi e`e`v RbMžYi KvžQ Kj`vYKi I MÖnYxq nže bv| KviY Av`vjZ iay wePviK Ges AvBbRxexž`i Rb` bq, Av`vjžZi cÖwZôvB nžqžQ RbMžYi Kj`vžYi Rb` Z\_v RbMžbi cÖžqvRb| myZivs †mB RbMžYi †evaMg` fvlvžZB Av`vjžžK ivq cÖ`vb KižZ nže|

msweavžbi cÖ—vebvi cÖ_g c`vivq ejv nžqžQ RvZxq gyw³i Rb` HwZnvwmK msMÖvg Ges cÖ—vebvi wØZxq c`vivq ejv nžqžQ| †h mKj gnvb Av`k© Avgvž`i exi RbMYžK RvZxq gyw³ msMÖvžg AvZžwbžqvM I exi knx`w`MžK cÖvžYvrmM© KižZ DØy× Kiv nžqwQj myZivs GUv wbx`©avq ejv hvq †h msweavžbi cÖ—vebv †hgb mgMÖ msweavžbi `k@b †Zgwb †h mKj gnvb Av`k© Avgvž`i exi RbMYžK RvZxq gyw³ msMÖvžg AvZžwbžqvM Ges cÖvžYvrmM© KižZ DØy× KžiwQj †mB mKj Av`k© mg~n Ges RvZxq gyw³i Rb` HwZnvwmK msMÖvžgi BwZnm nj cÖ—vebvi `k@b Z_v cÖ—vebvi Ask Z_v msweavžbi Ask| Gi †žK †Kvb wePž`wZ Pjže bv| me©—ž evsjv fvlv Pvjy Kiv, gvZ...fvlv nže wkŸvi evnb Ges AvBb Av`vjžZi fvlv nže evsjv BZ`v` wQj gnvb fvlv Avž`vjžbi †k-vMvb, `vex Z_v Avgvž`i Ab`Zg gnvb Av`k© hv Avgvž`i exi RbMYžK RvZxq gyw³i msMÖvžg AvZžwbžqvM Ges cÖvY DrmM© KižZ DØy× KžiwQj| ivó^afvlv/Avž`vjbB Avgvž`i RvZxq gyw³-msMÖvžgi m~Pbv KžiwQj|

ivžó^ai wZbwU wefvžMi gž` `yBwU wefvM h_v wbe@vnx wefvM I AvBb wefvM msweavžbi wbž`©kbv †gvZvžeK eZ@gvžb evsjv fvlvq Zvž`i mKj Kvh©µg myôz Ges my`ifvže Kži AvmžQ| GgbwK ivžó<sup>a</sup>i Aci wefvM Z\_v wePvi wefvžMi AvIzvaxb Aat—b Av`vjžZi wePviKe,›| eZ@gvžb cÖvq kZfvM †Ÿž` evsjv fvlvq ivq I Avž`k cÖ`vb Kži AvmžQb| wKš—y AZ`š— cwiZvžci welq Avgvž`i mže@v”P Av`vjZ Z_v evsjvž`k mycÖxg †KvU© Gi Dfq wefvM GLbl mžú~Y©ifžc evsjv fvlvq ivq I Avž`k cÖ`vb KižQ bv| GUv Avgvž`i Rb` wbZvš—B M-vwbi welq| †h wefvM Z\_v wePvi wefvM Z\_v evsjvž`k mycÖxg †KvU© mvsweavwbK fvže Ab` `yB wefvMžK msweavb †gvZvžeK Pjvi Rb` memgq w`K wbž`©kbv w`ž`Qb †mB cÖwZôvb wbžRB msweavb †gvZvžeK evsjv fvlvq ivq I Avž`k wjLžQb bv|

iay 21 †k †de^aqvixi knx` wgbvži dzj w`žq fvlvi cÖwZ `vwqZi cvjb Kiž Pjže bv| evsjvž`k mycÖxg †KvU©mn mKj Av`vjžZ evsjv fvlv e`envi wbwðZ KižZ nžj evsjvž`žki

mKj AvB†bi QvÍ Ges wk¶K†`il †hgwb ewjô f~wgKv cvjb Ki†Z n†e †Zgwb mycÖxg †Kv†U©i weÁ AvBbRxexMY mn evsjv†`†ki mKj AvBbRxexMY†K Ges mycÖxg †Kv†U©i wePviKMYmn evsjv†`†ki mKj wePviKMY†K mKj wØav ms†KvP KvwU†q D†V ewjô f~wgKv cvjb Ki†Z n†e|

fvlvi Rb¨ i³ w`†Z n†e bv, Rxeb w`†Z n†e bv| fvlvi Rb¨ ÿay evsjvq AvBb cov Ges cvV`vb Ki†Z n†e| evsjv†`†ki mKj AvBbRxexMY evsjvq `iLv— wjL†j Ges evsjv†`†ki mKj wePviKMY evsjvq ivq wjL†jB knx`†i cÖwZ h\_vh\_ kÖ×v Rvbv†bv n†e| Avi †mUvB n†e gvZ...fvlvi Rb¨ mwZ`Kv†ii fvjevfv I kÖ×vi cÖKvk|